

Champost in Vlaanderen

Om de onduidelijkheid over het statuut van champost binnen Vlaanderen weg te nemen hebben de bevoegde administraties FAVV, OVAM en VLM samen deze nota opgesteld.

De nota geeft een overzicht van alle voorwaarden voor de verschillende schakels in de productieketen van champost alsook de afzetmogelijkheden van champost.

1. Toepassingsgebied

Deze nota handelt enkel over champost op basis van mest.

2. Terminologie

Champignonsubstraat: een uit onder andere mest bereid product waarop champignons worden geteeld (gemaakt door substraatbereiders).

Champost: Afgeogst champignonsubstraat. Dit ontstaat als restproduct nadat op het champignonsubstraat champignons werden geteeld en wordt gebruikt als bodemverbeterend middel. In toepassing/terminologie van de VO 1069/2009 en 142/2011 voor dierlijke bijproducten is dit een organische meststof/bodemverbeteraar (Organic fertiliser/soil improver of OFSI).

OFSI: meststof, bodemverbeterend middel, teeltsubstraat of aanverwant product met van dierlijke bijproducten afgeleide producten.

Afgeleid product: gehygiëniseerde producten die zijn verkregen door een of meer behandelingen, omzettingen of verwerkingsfasen van dierlijke bijproducten.

Hygiënisatie, gehygiëniseerd product: een product dat een warmtebehandeling heeft ondergaan van ten minste 1 uur bij een temperatuur van 70°C met het oog op het bekomen van een erkenning in het kader van de VO 1069/2009. De tijdtemperatuurregistratie en microbiële analyses van het eindproduct helpen het hygiënisatieproces garanderen.

Rein product: gehygiëniseerd product waarvan alle verdere be-/verhandelingen garanderen dat het product gehygiëniseerd blijft, zoals bv. het opslaan en behandelen van het materiaal zodat het beschermd is tegen vochtigheid, kruis- en/of nabesmetting.

Onrein product: product dat niet gehygiëniseerd is, of dat in contact gekomen is met niet rein materiaal of waarbij de verdere be-/verhandelingen ervoor zorgden dat het materiaal niet rein bleef, bv. door opslag in een niet-erkende installatie.

Eindgebruikers: een gebruiker die aan het product een eindbestemming geeft waarbij het na gebruik niet opnieuw in de handel wordt gebracht

VO 1069/2009: Verordening (EG) nr. 1069/2009 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot intrekking van verordening (EG) nr. 1774/2002.

VO 142/2011: Verordening (EU) nr.142/2011 van de Commissie tot uitvoering van verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot uitvoering van richtlijn 97/78/EG van de Raad wat betreft bepaalde monsters en producten die vrijgesteld zijn van veterinaire controles aan de grens krachtens die richtlijn.

KB 16/01/2006: Koninklijk besluit van 16 januari 2006 tot vaststelling van de nadere regels van de erkenningen, toelatingen en voorafgaande registraties afgeleverd door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen.

3. Erkenningen/toelatingen/registraties

Voor de lijsten met de gegevens van in het kader van VO 1069/2009 erkende of geregistreerde operatoren en meer informatie over de registratie van de activiteiten en aanvraag voor erkenning, zie bijlage punt 1 en 2.

3.1. Voor mest (*champignonsubstraat*) en *champost* relevante erkenningen/toelatingen/registraties van de mestbank

Op basis van de activiteiten van uw bedrijf moet u beschikken over 1 of meerdere toekenningen en/of registraties hebben. Welke uw bedrijf nodig heeft vindt u verder in de tekst.

Mestverwerking houdt in dat de nutriënten na de behandeling niet op Vlaamse landbouwgrond worden opgebracht. Bij mestbewerking worden de nutriënten na de behandeling wel op Vlaamse landbouwgrond gebracht.

a) Full erkenning:

Een erkenning in het kader van de VO 1069/2009 voor een biogasinstallatie met hygiënisatie waarin o.a. mest vergist wordt of voor compostering met hygiënisatie. (VO 1069/2009 art. 24, 1.g) en VO 142/2011 art. 10 en bijlage V).

b) Light erkenning:

Een erkenning in het kader van de VO 1069/2009 voor een biogasinstallatie zonder hygiënisatie waarin o.a. mest vergist wordt of voor compostering zonder hygiënisatie of voor biologieën zonder hygiënisatie. (VO 1069/2009 art. 24, 1. g en VO 142/2011 art. 10 en bijlage V).

c) Verzamelpunt:

Permanente opslagplaats van dierlijke mest of andere meststoffen die voldoet aan de volgende twee voorwaarden:

a) De meststoffen zijn afkomstig van:

1. hetzij één landbouwer of uitbater, uitgezonderd de landbouwer die tevens de uitbater is van de betreffende opslagplaats;
2. hetzij meerdere landbouwers of uitbaters.

b) De meststoffen zijn bestemd voor:

1. hetzij één landbouwer of uitbater, uitgezonderd de landbouwer die tevens de uitbater is van de betreffende opslagplaats of de landbouwer die als enige mest heeft aangevoerd naar de betreffende opslagplaats;

2. hetzij meerdere landbouwers of uitbaters.

d) Mestvoerder/verzender:

het transport moet geregistreerd zijn bij de mestbank.

3.2. Voor champost relevante erkenningen/toelatingen/registraties van het FAVV

a) OFSI-Fabrikant:

Vervaardigers van OFSI, met uitzondering van het vervaardigen van digestaat, compost en verwerkte mest dienen te beschikken over een erkenning bij het FAVV (art 24, 1.f van VO 1069/2009). Ze moeten geregistreerd worden als "Fabrikant meststoffen dierlijke bijproducten" (ACT 125). Aan deze activiteit is de erkenning 13.1 verbonden.

Vervaardigers van OFSI worden bijkomend geregistreerd met een basisactiviteit in de meststoffen. Voor een champignonwerker die champost vervaardigt is een registratie als "Fabrikant andere meststoffen" (activiteiten fiche ACT 122) vereist. Voor mixers die champost met een ander organisch bodemverbeterend middel mengen is de registratie als "Fabrikant gemengd organisch bodemverbeterend middel" (ACT 123) vereist. Voor mixers die champost in andere mengsels gebruiken bv. in teeltsubstraten, is de registratie als "Fabrikant andere meststoffen" (activiteiten fiche ACT 122) vereist.

b) Opslagbedrijf (afgeleide producten voor) OFSI:

Opslagbedrijven en groothandelaars die OFSI (of afgeleide producten met bestemming OFSI) opslaan, moeten ook erkend zijn (art 24, 1. j. iv van VO 1069/2009). Daarvoor moeten ze geregistreerd worden als "Opslagbedrijf meststoffen dierlijke bijproducten" (ACT 429). Aan deze laatste activiteit zal, na de reeds geïnitieerde wijziging van de wetgeving (KB 16/01/2006), de bovengenoemde erkenning verbonden worden.

Ze worden bijkomend geregistreerd met hun basisactiviteit "Opslag andere dan levensmiddelen" (ACT 355) of "Groothandelaar meststoffen" (ACT 130).

c) Vervoerder (afgeleide producten voor) OFSI:

Vervoerders van OFSI (of afgeleide producten met bestemming OFSI) moeten geregistreerd zijn bij het FAVV (art 23, punt 1, a) van VO 1069/2009). Ze worden geregistreerd met hun basisactiviteit "Vervoer andere dan levensmiddelen" (ACT 354). Daarenboven moeten ze geregistreerd worden als "vervoerder afgeleide producten van dierlijke bijproducten" (ACT 363). Bij het FAVV is geen van beide registraties nodig van vervoerders van champost die enkel vervoeren naar eindgebruikers .

4. De verschillende schakels bij productie en verhandeling van champost

4.1. Hoofdoperatoren

a) Substraatbereiders:

Alle substraatbereiders in Vlaanderen hebben een full erkenning als mestverwerker (zie 3.1.a) van de VLM (Mestbank) en in voorkomend geval een erkenning van het FAVV (i.e. erkenning 13.1 als OFSI-fabrikant indien er aan het substraat andere van dierlijke bijproducten afgeleide producten toegevoegd worden als extra meststof). Het champignonsubstraat is volledig gehygiëniseerd en bijgevolg een rein product. Het champignonsubstraat is het startproduct voor het telen van champignons.

De substraatbereider kan champignonsubstraat in 3 fases aanleveren:

- Fase 1 : Verse compost voor champignontelers (VLM mestcode 200)
- Fase 2 : Entbare compost voor champignontelers (VLM mestcode 201)
- Fase 3 : Doorgeroeide compost voor champignontelers (VLM mestcode 202)

Deze 3 fases zijn gehygiëniseerd. De hygiënisatie gebeurt namelijk in fase 1.

Door de VO 1069/2009 full-erkenning kan het substraat eenvoudig naar andere lidstaten worden gevoerd. (Als een product afkomstig is van een bedrijf zonder een full-erkenning zou er immers een toestemming van de lidstaat van bestemming vereist en zijn er eventueel gezondheidscertificaten bij transport nodig, zoals vastgelegd in VO 142/2011).

b) Champignontelers:

Elke champignonteler die zijn champost wil verhandelen naar OFSI fabrikanten (mengers die bv. bodemverbeterende middelen of teeltsubstraten op de markt brengen) of voor eindgebruikers¹, tuinen, parken en plantsoenen, moet erkend zijn als OFSI-Fabrikant (zie 3.2.a) voor het vervaardigen van reine champost.

Deze erkenning 13.1 voor OFSI-Fabrikant wordt afgeleverd door het FAVV. Het initiatief om de erkenning aan te vragen ligt bij de champignonteler. De champignonteler moet zelf contact opnemen met het FAVV om de erkenning als OFSI-fabrikant aan te vragen en te verkrijgen. Als het FAVV geen erkenning 13.1 als OFSI-fabrikant kan verlenen, geeft het FAVV dit door aan de mestbank.

- Een champignonteler die over een erkenning 13.1 als OFSI-Fabrikant beschikt brengt reine champost op de markt (i.e. het produceren/verhandelen van verwerkte, reine OFSI op basis van de VO 1069/2009).
- Als de champignonteler geen erkenning als fabrikant OFSI heeft, wordt de geproduceerde champost op zijn bedrijf als onreine champost beschouwd.

De bestemmingen van de onreine champost zijn (hierdoor) beperkt (zie 6 “afzet voor reine versus onreine champost”).

Bij de VLM/Mestbank moet een champignonteler die reine of onreine champost vervaardigt gekend zijn als be- of verwerker (zie 3.1).

¹ uitgezonderd eindgebruikers waarvoor de champost bestemd is om op een agrarisch bedrijf te worden uitgereden

4.2. Tussenoperatoren

a) Opslagbedrijf:

Opslagbedrijven slaan champost op voor derden of om zelf te verhandelen met bestemming OFSI, maar verwerken deze niet in ander meststoffen, noch mengen ze deze champost in OFSI. Hieronder vallen ook de bedrijven die reine champost opslaan en eventueel verpakken (in een kleiner formaat), maar er geen andere producten bijmengen.

Deze opslagbedrijven moeten geregistreerd (en in de toekomst erkend) zijn door het FAVV als "Opslagbedrijf dierlijke bijproducten meststoffen" (zie 3.2.b.).

Als champost opgeslagen wordt in opslagbedrijven die niet bij het FAVV gekend zijn als "Opslagbedrijf dierlijke bijproducten meststoffen" wordt reine champost onrein.

Deze opslagbedrijven (zowel van reine als onreine champost) moeten daarenboven bij de VLM-Mestbank ook een registratie als verzamelpunt hebben (zie 3.1.c).

b) Menger van reine champost:

Deze bedrijven hebben een erkenning 13.1 van het FAVV als "fabrikant meststoffen dierlijke bijproducten" en zijn bijkomend geregistreerd met hun basisactiviteit (zie 3.2.a). Het vervaardigen van een mengsel op basis van onreine champost is niet toegestaan. Een menger kan dus enkel OFSI op basis van reine champost op de markt brengen.

Als een opslagbedrijf of een menger niet de juiste erkenning of registraties heeft, moet hijzelf contact opnemen met het FAVV. Het FAVV verwittigt de Mestbank als de erkenning niet verleend of ingetrokken wordt.

Een menger van reine champost moet daarenboven bij de VLM-Mestbank geregistreerd en erkend zijn als be- of verwerker.

4.3. Transport

De registratie van een vervoerder in het kader van de VO 1069/2009 dient te gebeuren bij de overheid verantwoordelijk voor het bedrijf van aankomst.

Het is met andere woorden niet de aard van het product maar wel de bestemming die beslissend is. Meerdere registraties (zowel bij FAVV als bij VLM) zijn dus mogelijk, afhankelijk van de bestemming. Het is dus niet zo dat alle mestvervoerders van reine, verwerkte mest of -producten automatisch bij het FAVV geregistreerd zijn.

Gaat een reine, verwerkte mest (zoals champost) naar een OFSI-fabrikant, een door het FAVV erkend opslagbedrijf (incl. groothandel) vanwaar het verstuurd zal worden met een bestemming als OFSI of naar een detailhandelaar meststoffen, dan moet de vervoerder geregistreerd zijn bij het FAVV (zie 3.2.c).

Gaat het reine product eveneens naar verbranding of naar een andere mestverwerker/vergister/composteerder die daar gemengd wordt met verse mest om als mengsel het verwerkingsproces te doorlopen, dient de registratie resp. ook te gebeuren bij OVAM of bij de Mestbank.

Reine champost en mengsels met reine champost:

Voor reine champost is er tijdens het transport steeds een handelsdocument vereist. Binnen Vlaanderen kan het mestafzetdocument van de Mestbank het handelsdocument vervangen. Dit document is niet vereist als de reine champost als OFSI binnen dezelfde lidstaat door detailhandelaars worden geleverd aan eindgebruikers die geen exploitant zijn.

Op het handelsdocument/mestafzetdocument wordt Cat. 2 vermeld en als aard van het product "verwerkte mest". Dit geldt ook voor mengsels afkomstig van mengers van reine champost (zie 4.2.b), tenzij opnieuw gemengd wordt met een ander van dierlijk bijproduct afgeleid product.

Transport dient te gebeuren door een geregistreerde vervoerder. Zoals hierboven beschreven moet dit gebeuren door een vervoerder OFSI (zie 3.2.c) indien de champost bestemd is voor gebruik als OFSI (behalve voor de eindgebruiker).

Onreine Champost:

Voor onreine champost is er tijdens het transport steeds een handelsdocument vereist. Binnen Vlaanderen kan het mestafzetdocument van de Mestbank het handelsdocument vervangen. Ook hier wordt op het handelsdocument/mestafzetdocument Cat. 2 vermeld en als aard van het product "mest".

Als de onreine champost verzonden wordt tussen lidstaten kan dit enkel met een toelating voor grensoverschrijdend transport van de lidstaat van bestemming, zoals voorzien in artikel 48 van VO1069, aanmelding in TRACES en een gezondheidscertificaat.

5. Wanneer wordt champost onrein?

Reine champost wordt onrein als:

- de champost de erkenningsketen verlaat/verhandeld wordt in een bedrijf dat hiervoor niet de nodige erkenning of registratie heeft
- als er een herbesmetting, contaminatie kan plaatsvinden om diverse redenen (bvb. opslag buiten, ...)

6. Afzet voor reine versus onreine champost

Reine champost:

Reine champost heeft volgende afzetmogelijkheden:

- Rechtstreeks naar landbouw (onder de mestcode "reine champost")
- Als inputmateriaal naar een erkende mestverwerker, composteerder, vergister (full of light erkend)
- Naar fabrikanten van OFSI (bv. mengers van reine champost uit 4.2.b)
- Verzending naar andere lidstaten
- Naar eindgebruikers, tuinen, parken en plantsoenen.

Belangrijk is dat een tuinaannemer als eindgebruiker gezien wordt. Dit wil zeggen dat een tuinaanlegger enkel reine champost mag ontvangen en gebruiken.

Onreine champost:

Onreine champost heeft volgende afzetmogelijkheden:

- Rechtstreeks naar landbouw (onder de mestcode "onreine champost")
- Als inputmateriaal van een full erkende mestverwerker, composteerder of vergister.
- Verzending naar andere lidstaten kan enkel met gezondheidscertificaat en toestemming overeenkomstig art 48 van de VO 1069/2009 van het ontvangende land.

7. Minimale eisen voor champost en mengsels op vlak van infrastructuur en hygiëne

Er wordt getolereerd dat champost vanaf het vertrek bij de champignon-teler aanzien wordt als een "van verwerkte mest afgeleid product", ongeacht of aan het origineel teelsubstraat kleine hoeveelheden van andere afgeleide producten van dierlijke bijproducten werden toegevoegd, waardoor het de vereisten uit VO 142/2011 Bijlage XI, hoofdstuk I (Eisen voor niet-verwerkte mest, verwerkte mest en van verwerkte mest afgeleide producten), Afdeling 2 (Guano van vleermuizen, verwerkte mest en afgeleide producten van verwerkte mest) zijn die gelden voor champost. Dit heeft zijn weerslag op de vereisten voor opslag, het handelsdocument, etikettering, ...).

Opslaginfrastructuur

De VO 142/2011 stelt in de Bijlage IX (opslagbedrijven) en Bijlage XI (verwerkers, fabrikanten OFSI) bepaalde voorwaarden voor de opslaginfrastructuur bij bepaalde producten.

Bijlage XI, hoofdstuk I, Afdeling 2 vereist het onderstaande:

e) zij moeten zo opgeslagen worden dat verontreiniging of secundaire besmetting en vochtigheid na behandeling tot een minimum worden beperkt. Daarom moeten verwerkte mest en verwerkte producten uit mest:

- i) opgeslagen worden in goed afgesloten en geïsoleerde silo's of adequate opslagloodsen, of*
- ii) opgeslagen worden in deugdelijk gesloten verpakkingen zoals plastic zakken of bigbags.*

Praktische invulling van de definitie "adequate opslagloods":

Een adequate opslagloods moet voldoen aan volgende eisen:

- Verharde ondergrond
- Bescherming tegen regen en run-off
- Bescherming tegen ongedierte
- Scheiding/barrière tussen het reine en onreine gedeelte.

Versleping

Voor de VO 1069/2009 is versleping van het materiaal een belangrijk aandachtspunt. Dit op vlak van hygiëne voor de besmetting van de champost zelf en van alle andere producten van niet dierlijke oorsprong welke in contact komen met de "reine" champost.

Reine champost wordt beschouwd als een afgeleid product en moet dus in elk punt van de keten, ook indien het nog wordt opgemengd met andere stoffen, voldoen aan de voorwaarden van de Verordening (EG) nr. 1069/2009 en als dusdanig behandeld worden.

Rekening houdend met het risico staat het FAVV toe dat voor champost en voor OFSI bemestingsproducten met enkel champost en verwerkte mest als afgeleid dierlijk bijproduct geen bijkomende maatregelen tegen versleping moeten genomen worden. De vereisten betreffende de adequate opslagloods zijn in deze voldoende.

Microbiologische eisen

De microbiologische eisen opgelegd in de VO 142/2011 gelden voor het champignonsubstraat. Het is belangrijk dat het champignonsubstraat en de latere champost of mengsels met champost op een dermate manier opgeslagen worden dat er geen verontreiniging van het product kan optreden.

8. Champost uit andere lidstaten

Reine champost die wordt ontvangen uit andere lidstaten moet aan dezelfde voorwaarden voldoen als deze opgelegd aan de in Vlaanderen geproduceerde champost.

Bij de aanvraag voor het ontvangen van champost uit andere lidstaten bij de Mestbank, moet er een erkenning als vervaardiger van OFSI zoals vereist door Art. 24,1.f van VO 1069/2009 aanwezig zijn. Anders wordt deze champost als onrein beschouwd.

De bevoegde overheid van de lidstaat van oorsprong kan (om de champost als rein te beschouwen) een verklaring afgeven met de vermelding:

“Dit product/materiaal is afkomstig van een bedrijf dat voldoet aan de voorwaarden van Verordening 1069/2009 en Verordening 142/2011 betreffende de voorwaarden voor organische meststoffen en bodemverbeteraars, in het bijzonder van bijlage XI, hoofdstuk I afdeling 2 van Verordening 142/2011.

De opslagfaciliteiten voldoen minstens aan volgende eisen:

- *Verharde ondergrond*
- *Bescherming tegen regen*
- *Bescherming tegen ongedierte*
- *Scheiding/barrière tussen het reine en onreine gedeelte.”*

Onreine champost kan enkel tussen lidstaten verzonden worden met een toelating voor grensoverschrijdend transport van de lidstaat van bestemming, zoals voorzien in artikel 48 van V1069/2009 (TRACES) alsook een gunstig advies van het FAVV. Deze onreine champost mag niet aanvaard worden door een meststoffenfabrikant (menger van reine champost uit 4.2.b) met een erkenning als OFSI-Fabrikant

Voor meer informatie betreffende grensoverschrijdend transport van champost naar Vlaanderen, zie bijlage punt 3.

Bijlage

1. Lijsten operatoren dierlijke bijproducten

De gegevens van in het kader van VO 1069/2009 erkende of geregistreerde operatoren worden gepubliceerd door elke lidstaat.

De Belgische lijsten kan u vinden op :

<http://www.favv-afsc.a.fgov.be/dierlijkebijproducten/erkendeoperatoren/>.

Deze van andere lidstaten op:

https://ec.europa.eu/food/safety/animal-by-products/approved-establishments_en.

Substraatbereiders:

Fabrikanten van champignonsubstraat zijn terug te vinden onder Sectie VII: composteerders.

OFSI-Fabrikanten (o.a. champignontelers/vervaardigers en mengers van reine champost):

Fabrikanten zijn terug te vinden onder Sectie XII: inrichtingen of bedrijven die organische meststoffen of bodemverbeteraars vervaardigen.

Opslagbedrijf afgeleide producten met bestemming OFSI:

Deze bedrijven zijn terug te vinden op bovenvermelde webpagina van het FAVV onder Sectie II: inrichtingen of bedrijven voor de opslag van afgeleide producten.

Transporteurs:

De Belgische transporteurs zijn te vinden op bovenvermelde webpagina van het FAVV onder Sectie XIII.

2. Aanvraag erkenning/toelating/registratie

VLM-Mestbank

Aanvraag van een verzamelpunt:

https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Formulieren/starters%20en%20stopper/s/Aanvraag_van_een_uitbatingsnummer_voor_een_mestverzamelpunt.doc.

Aanvraag van een verwerkingseenheid:

https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Formulieren/starters%20en%20stopper/s/Aanvraag_van_een_uitbatingsnummer_voor_een_bewerkings-_of_verwerkingseenheid.doc.

De aanvraag tot erkend verzender vindt u op:

https://www.vlm.be/nl/doelgroepen/transportsector/erkende-verzenders/Erkenning_als_verzender/Paginas/default.aspx

De aanvraag tot erkend mestvoerder vindt u op:

https://www.vlm.be/nl/doelgroepen/transportsector/erkende-mestvoerders/erkenningen/Aanvraag_erkenning/Paginas/default.aspx

FAVV

Meer info over de registraties en activiteiten is te vinden op de website, via de volgende link:

<http://www.favv-afsca.fgov.be/erkenningen/activiteiten/>

Het aanvraagformulier voor erkenning/registratie en bijkomende informatie (wijze van indienen, enz.) is te vinden op de webpagina:

<http://www.favv-afsca.fgov.be/professionelen/erkenningen/aanvraag/>

3. Grensoverschrijdend transport van champost naar Vlaanderen

grensoverschrijdend transport van reine champost:

https://www.vlm.be/nl/doelgroepen/transportsector/erkende-mestvoerders/in-en-uitvoer/Procedure_voor_invoer/gehygieniseerde_mestproducten/Paginas/default.aspx

grensoverschrijdend transport van onreine champost:

https://www.vlm.be/nl/doelgroepen/transportsector/erkende-mestvoerders/in-en-uitvoer/Procedure_voor_invoer/andere_mest/Paginas/default.aspx